

פרשת קרח תשע"ה בזאת תדעון

במדבר פרק טו

(כג) וַיִּדְבֶּר יְקוֹק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (כד) דַּבֵּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר הֲעֵלוּ מִסִּבִּיב לְמִשְׁכַּן קִרְחַת דָּתְוֹ וְאַבְיָרִים: (כה) וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל דָּתְוֹ וְאַבְיָרִים וַיִּלְכְּוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: (כו) וַיִּדְבֶּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אֹהֶל־יְהוָה הָאֵלֶּה וְאַל תִּגְעוּ בְּכָל אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן תִּסְפּוּ בְּכָל חַטֹּאתֵיכֶם: (כז) וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן קִרְחַת דָּתְוֹ וְאַבְיָרִים מִסִּבִּיב וַיֵּצְאוּ נֹצְעִים פָּתַח אֹהֶל־יְהוָה וַיִּנְשִׂיחֵם וַיִּבְנִיחֵם וְטָפָם: (כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי יְקוֹק שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי לֹא מִלְּבִי: (כט) אִם כָּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה וַיִּפְקְדֵת כָּל הָאָדָם וַיִּפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא יְקוֹק שְׁלַחְנִי: (ל) וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא יְקוֹק וַיַּפְצֵתָּהּ הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וַיִּבְלַעָּה אֹתָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעַתֶּם כִּי נֹאצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת יְקוֹק: (לא) וַיְהִי כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבְקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם: (לב) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרְחַת וְאֶת כָּל הַרְכוּשׁ: (לג) וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּכַּס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֶּהֶל: (לד) וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבְתֵיהֶם נָסוּ לְקִלְסֵם כִּי אָמְרוּ פֶּן תִּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ: (לה) וְאִשׁ יֵצְאָה מֵאֵת יְקוֹק וַתֹּאכַל אֶת הַחֲמֻשִׁים וַיִּמָּאֲתִים אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּטְרֶת:

רש"י

(כד) העלו וגו' - כתרגומו הסתלקו מסביבות משכן קרח: (כה) ויקם משה - כסבור שישאו לו פנים ולא עשו: (כו) יצאו נוצעים - בקומה זקופה לחרף ולגדף, כמו (שמואל א' יז, טז) ויתיצב ארבעים יום דגלית: ונשיהם ובניהם וטפם - בא וראה כמה קשה המחלוקת, שהרי בית דין של מטה אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות, וב"ד של מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים: (כח) לעשות את כל המעשים האלה - שעשיתי על פי הדבור לתת לאהרן כהונה גדולה ובניו סגני כהונה ואליצפן נשיא הקהתי: (כט) לא ה' שלחני - אלא אני עשיתי הכל מדעתי ובדין הוא חולק עלי: (ל) ואם בריאה - חדשה: יברא ה' - להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה, ומה היא הבריאה, ופצתה האדמה את פיה ותבלעם, אז וידעתם כי נאצו הם את ה', ואני מפי הגבורה אמרתי. ורבותינו פירשו אם בריאה - פה לארץ מששת ימי בראשית מוטב, ואם לאו יברא ה': (לד) נסו לקולם - בשביל הקול היוצא על בליעתן:

רמב"ן

(כט) אם כמות כל האדם ימתון אלה - הנה גם רבים בעם אמרו לו פעמים רבות "למה העליתנו ממצרים", אבל היה העונש על אלה מכל האדם, באמרם (פסוק יג) כי תשתרר עלינו גם השתרר. כי עשו שתיים רעות, בזו על כבוד הרב, וכפרו בכל מעשה ה' אשר עשה במצרים ובמדבר וגם במעמד הר סיני שנאמר בו וגם בך יאמינו לעולם (שמות יט ט), והם אמרו שאינו כדאי להשתרר עליהם ולא בא להם על ידו רק רע, ומפני זה אמר (פסוק טו) ויחר למשה מאד. וגם קרח אמר (פסוק ג) ומדוע תתנשאו, ועל כן נבלע אהלו עמהם. וזה טעם לא ה' שלחני - שלא שלחני כלל להוציאם ממצרים, כטעם אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים (דברים לד יא), וזה לך האות כי אנכי שלחתיך (שמות ג יב). וכן כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה (פסוק כח), המעשים אשר ראיתם בעיניכם, רמו לכל אשר עשה מיום שאמר לו לך ואשלחך אל פרעה (שמות ג י), כי תחלת ביאת הנביא יקרא שליחות, כענין את מי אשלח ומי ילך לנו (ישעיה ו ח), ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים (מיכה ו ד). ואין טעם "כל המעשים", להחליף הבכורים ללויים וכהונת אהרן כדברי המפרשים, אלא לכלל המעשים אשר עשה משה לעיני כל ישראל כמו שפירשתי: (ל) ואם בריאה יברא ה' - כתב ר"א יש אומרים כי בריאה תורה על המצא יש מאין, וכבר נבקעו מדינות רבות וירדו הדרים בהן שאולה, אבל פירושה כטעם גזרה, מן וברא אותה (יחזקאל כג מז). והנכון שתאמר על המצא דבר מאין, כי אין אצלנו בלשון הקדש מורה על זה זולתי המלה הזאת. אבל הענין, כי בקיעת האדמה אינה בריאה מחודשת, אבל פתיחת הארץ את פיה לבלוע הוא חדוש לא נהיה מעולם. כי כאשר תבקע האדמה כמו שנעשה פעמים רבים ברעש הנקרא זלזלה תשאר פתוחה, גם ימלא הבקע מים ויעשה כאגמים. אבל שתפתח ותסגר מיד כאדם הפותח פיו לבלוע ויסגור אותו אחרי בלעו, זה הדבר נתחדש ביום ההוא כאלו הוא נברא מאין, וזה טעם ותכס עליהם הארץ (פסוק לג). ולכך אמר הכתוב אחרי ותבקע האדמה (פסוק לא), ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם (פסוק לב). ועל דעת רבותינו (סנהדרין קי א) בקרוב פתח גיהנם, גם הוא ענין נתחדש לשעתו:

מלבי"ם על במדבר טז, כח

השאלות (כח-ל). למה שינה משה את מדותיו שתמיד היה מתפלל להשיב חמה ופה הענישם בעונש קשה כזה ולמה היה צריך לנס הזה ולא מתו במגפה כמו המרגלים, ולמה כפל אם כמות כל האדם ופקודת כל האדם:

ויאמר משה בזאת תדעון. באשר יפלא מאד על מעשה הלזו שעשה משה ויפלו עליה שתי שאלות גדולות, א' משה שהיה תמיד מליץ יושר לבני ישראל וגם כשחטאו חטאים גדולים כמו בעגל ובמרגלים עמד בפרץ להשיב חמתו מהשחית, איך עתה שחטאו נגד כבודו וכבוד אחיו שחת רחמיו וגזר עליהם שימותו תיכף ולא בקש שיאריך להם ה' אפוא עד שיחזרו בתשובה, כאלו כבודו וכבוד כהונת אחיו גדול בעיניו מכבוד שמים, ב' גם אם ראה שראוי שיענשו תיכף למה רצה שבריא יברא ה' ופצתה האדמה את פיה שהיה נס גדול קרוב לבריאת יש מאין כמו שית', ולא בחר שימותו תיכף במגפה כמו שמתו המרגלים ולמה יעשה נס הגדול הזה מבלי צורך, לכן באר להם משה שאינו עושה זאת למען כבודו וכבוד אחיו, רק שדבר זה י"ל צורך גדול אל קיום האמונה בתורה ובנצחיותה לדור זה ולדורות הבאים, כי היסוד העקר שבו תלוי התאמתות התורה וקיומה לדור דורים הוא מה שירד ה' לעיני כל ישראל על הר סיני באותות ובמופתים וכולם שמעו מפי הקדש פנים בפנים שהוא ממנה את משה שיהיה שלוחו לתת להם תורה ומצות קיימים לעולמים וצוה שיאמינו לכל המצות שיצוה להם משה מפי ה', שכלם מצות אלהים חיים ולא מצות אנשים שבדאם מלבו, ובאשר כ"ז נעשה בפומבי לפני ששים רבוא שראו זאת בעיניהם ושמעו באזניהם ולא היה אז שום חולק ומכחיש את הדברים האלה, ומהם באה הקבלה הנאמנה אל בנייהם אחריהם עד שדומה לכל דור יבא כאלו עמד במעמד הנבחר ההוא ושמע וראה כ"ז באזניו ובעיניו מבלי חולק. אולם אחר שעמדה העדה הרעה הזאת עדת קרח עוד בעוד משה חי להכחיש את שליחותו ונבואתו שבזה הכחישו את התורה בכללה, כי כמו שאמרו על שליחות הכהונה והלויה שמשה עשה זאת מדעתו כן נוכל לאמר על כל התורה אשר שם לפני ב"י, וא"כ נפל יסוד אמונת התורה גם בדור משה וכ"ש לדורות הבאים, כי יאמרו שהלא גם בדור המדבר לא כלם הסכימו על אמתתה ונמצאו מכחישים וחולקים עליה שמשה בדא אותה מלבו ולא ה' שלחהו, וא"כ אין אמתת קבלתה מקוימת מכל עדי ראיה, אחר שהיתה עדות מוכחשת מכת אחת ולא נתברר עם מי הצדק, וא"כ כמו שירד ה' על הר סיני במופתים גדולים שהיו דומים לבריאת יש מאין בעת נתינת התורה כדי לקיים אמתתה לדור דורים, כן מן ההכרח עתה שעמדו כת מינים המכחישים אותה לקיים אמתתה ולברר כי שקר תרמיתם ג"כ ע"י אות גדול שיהיה דומה לבריאת יש מאין, וז"ש בזאת תדעון כי ה' שלחני ר"ל צריך אני לעשות המופת הזה למען שתדעון שה' שלחני, כי לא מלבי, שבזה יתברר שכל התורה והמצות והמעשים שעשיתי בכלם אני שליח מאת ה', שאם לא יתהוה המופת הגדול הזה, הן אם לא אענישם עתה כלל רק יאריך ה' להם אפוא עד שיגיע זמנם למות בדרך הטבע, שעז"א, (כט) אם כמות כל האדם ימותון אלה, שמתים כשמגיע זמנם למות, או אף שימותו תכף רק ימותו במגפה או בחולי הממית תכף שעז"א ופקודת כל האדם יפקד עליהם, ר"ל גם אם יפקוד ה' על עונם להמיתם תכף [שזה נקרא פקודה כמו לכן פקדת ותשמידם, בעת פקודתם יאבדו, שמציין מה שה' פוקד את עונו להענישו תכף] רק שתהי' הפקודה ע"י מיתת מצויה בבני אדם כמו מיתת דבר ומגפה, הלא יוכלו לאמר כי לא ה' שלחני, אחר שכבר עמדו מכחישים את השליחות ולא בא מופת חזק לברר כי שקר דבריהם: